

A bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a régiók bizottságának

Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén

Az Európai Bizottság hozzájárulása a 2017. november göteborgi vezetői találkozóhoz

„Az oktatás és a kultúra kulcsfontosságú a jövő szempontjából – mind az egyén, mind az Unió egésze számára. Segít a körülményeket lehetőségekké alakítani, a tükröt ablakká változtatni és gyökereket adni „európai” identitásunkhoz a maga sokféleségében. Európa vezetőinek e heti göteborgi találkozásán meg kell ragadnunk a lehetőséget, és biztosítanunk kell, hogy az oktatás és a kultúra a munkahelyteremtés, a gazdasági növekedés, a társadalmi méltányosság és végső soron az egység mozgatórugója legyen.”

(Juncker elnök, 2017. november 14.)

„Az EU nem tökéletes, de nincs jobb eszközünk arra, hogy az új kihívásokkal megküzdjünk. Nemcsak azért van szükségünk az EU-ra, hogy garantálhassuk a békét és a demokráciát, hanem azért is, hogy a lakosság biztonságát szavatolhassuk. [...] azért van szükségünk az EU-ra, hogy [...] jobban eleget tudjunk tenni polgáraink azon igényének és kívánságának, hogy kontinensünkön határok nélkül utazhassanak és bárhol szabadon élhessenek, tanulhassanak, dolgozhassanak és boldogulhassanak, valamint részesülhessenek Európa gazdag kulturális örökségéből.”

(Pozsonyi Nyilatkozat, 2016. szeptember 16.)

„Olyan Uniót szeretnénk, melyben a polgárok számára a kulturális és társadalmi fejlődés, valamint a gazdasági növekedés egyre bővülő lehetőségei állnak rendelkezésre. [...] elkötelezzük magunkat, [...] és az alábbiakon fogunk munkálkodni: [...] olyan Unió, ahol a fiatalok a lehető legjobb oktatásban és képzésben részesülnek és a kontinensen bárhol tanulhatnak és vállalhatnak munkát;” kulturális örökségünket megőrző és a kultúrák sokféleségét előmozdító Unió”.

(Római Nyilatkozat, 2017. március 25.)

Javában zajlik az Európa jövőjéről szóló vita, amelyet az Európai Bizottság 2017 márciusában indított útjára a fehér könyv¹ előterjesztésével. Juncker elnök az Unió helyzetét értékelő 2017. évi beszédében² ismertette az **egységesebb, erősebb és demokratikusabb Unió** megvalósítására vonatkozó elképzeléseit, és egyértelmű menetrendet terjesztett elő az időközben Tusk elnök által 2019. május 9-re összehívott nagyszabású csúcstalálkozó előkészítéseként, amelyen a vezetői ütemtervben³ előírányzott megbeszélések nyomán várhatóan további döntéshozatalra kerül sor Európa jövőjéről.

A vita és a döntéshozatal egyik legfontosabb tárgya **Európa szociális dimenziója**. A Bizottság erről a kérdéskörrel külön vitaanyagot⁴ terjesztett elő, amelyben felhívja a figyelmet az

Európa által e téren elért jelentős vívmányokra. Európa társadalmi a legegénylőbbek és a leginkluzívabbak a világon, a várható élettartam meglehetősen hosszú (átlagosan 80,7 év) és a szociális védelmi rendszerek erősek. Mindez hozzásegítette a kontinenst a gazdasági válság átvészeléséhez. A munkanélküliségi ráta egyre csökken (2017 szeptemberében 7,5%-ra süllyedt, ami a 2008 novemberi óta mért legalacsonyabb szint), de az egyes országok között jelentős eltérések mutatkoznak, és még így is 18,4 millió fő – köztük 3,7 millió fiatal – van munka nélkül. Az európai munkaadók 40%-a szerint ugyanakkor nem könnyű olyan embereket találni, akik rendelkeznek a növekedés és az innováció megvalósításához szükséges készségekkel.

Az Uniókn jövőjéről szóló gondolkodás része a **közös identitásunk erejéről** való gondolkodás is. Amikor ébredező bel- és külföldi populisták, álhírterjesztők és az információs hálózatok manipulátorai teszik próbára európai értékeinket és demokráciáinkat, ideje, hogy az európai vezetők és az uniós intézmények reagáljanak. 2017 márciusában a vezetők Rómában úgy határoztak, hogy az EU-t továbbra is olyan egyedülálló projektként őrzik meg, amelyben az EU és tagállamai az **„egység a sokféleségben”** jegyében, nemzeteik egyedi erősségeire és gazdagságára támaszkodva soha nem látott haladást valósíthatnak meg. Hatvan évvel a Római Szerződés aláírása után továbbra is létfontosságú az európai identitás megerősítése, és ennek legjobb eszköze az oktatás és a kultúra.

Az európai vezetők ezért úgy döntöttek, hogy 2017. november 17-én Göteborgban megvitadják, milyen szerepet tölthet be az oktatás és a kultúra a jövőben az összetartozás és a kulturális közösséghez tartozás érzésének erősítésében.

Ez a közlemény az Európai Bizottság hozzájárulása a vezetői találkozóhoz. A Bizottság meghatározza benne a kulcsfontosságú kérdéseket és kijelöli a bejárható utakat, **figyelembe véve a szubszidiaritás elvét** és azt, hogy az oktatás és kultúra elsősorban tagállami – nemzeti, regionális és helyi – hatáskörbe tartozik. Az uniós hatáskörök mindössze az együttműködés ösztönzésére, valamint a tagállami intézkedések támogatására és kiegészítésére terjednek ki. Az uniós intézkedés programok finanszírozását is lehetővé teszi (a legrégebbi és mindmáig legnépszerűbb program az oktatás területén az Erasmus, a kulturális téren pedig a Media).

¹ COM(2017)2025.

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_hu

³ <http://www.consilium.europa.eu/hu/policies/talinn-leaders-agenda/>

⁴ COM(2017)206.

Ez a közlemény bemutatja az **európai oktatási térségre** vonatkozó elképzelést, amely az Új európai készségfejlesztési programon⁵ és a Befektetés az európai ifjúságba kezdeményezésen⁶ alapul. Az oktatás szerves része minden olyan megoldásnak, amely arra irányul, hogy többen jussanak tisztességes munkához, jobban kielégüljön a gazdaság készségek iránti kereslete és Európa **ellenállóbbá** váljon a technológiai forradalom és a globalizáció nyomán bekövetkező gyors és mélyreható változások közepette. Ezzel az utóbbi aspektussal foglalkozik a **globalizáció előnyünkre fordításáról szóló bizottsági vitaanyag**⁷ is, amely rámutat, hogy a szociálpolitika és az oktatáspolitikai kulcsszerepet játszik az ellenállóképesség, az innováció és a versenyképesség biztosításában. Európa nem világelső a magas szintű készségek biztosításában: még a legjobban teljesítő uniós tagállamokat is túlszárnyalják a fejlett ázsiai országok. Európa ugyanakkor határozottan törekszik az új fejlemények teremtette lehetőségek megragadására.

Az oktatás és a kultúra lehetőségeinek maradéktalan kiaknázása tehát a tagállamok közös érdeke, hiszen ezek a lehetőségek a munkahelyteremtés, a társadalmi méltányosság és az aktív polgári szerepvállalás mozgatórugói, és egyúttal **a maga sokféleségében megmutatkozó európai identitás** megtapasztalásának eszközei.

1. Ambiciózus közös európai oktatási és kulturális menetrend kidolgozása

Európának számos jelentős fejleménnyel kell szembenéznie:

- folyamatos digitalizáció, automatizáció, mesterséges intelligencia és a technológiai fejlődéssel való lépéstartás szükségessége,
- a munka jövője, annak a munkakörülményekre és a jövőben szükséges készségekre és kompetenciákra gyakorolt hatása,
- az európai jóléti államok korszerűsítése, a társadalmi befogadás és annak szükségessége, hogy a növekedés előnyeiből mindenki részesüljön, miközben csökkenjenek az egyenlőtlenségek, beleértve a nemek közötti szakadékokat,
- demográfiai tendenciák, az aktív népesség elöregedése és a kulturálisan sokszínű migráns népesség integrálásának szükségessége,
- új kommunikációs minták, közösségi média, az álhír jelensége, a valamennyi polgárra kiterjedő médiaműveltség előmozdításának szükségessége, valamint
- a populizmus és az idegengyűlölet fellángolása, az erőszakos radikalizálódás kockázata és az összetartozás érzése erősítésének szükségessége.

Számos felsorolt kihívás kezelésének része lehet az oktatás és a kultúra, és fontos is, hogy a megoldás része legyen. Az okta-

tásban és a kultúrában rejlő lehetőségek különböző módokon aknázhatók ki:

- Az oktatás megalapozza az olyan kreatív és produktív munkaerő biztosítását, amely a K+F és az innováció mozgatórugójaként működik és képes maga irányítani a technológiai és a digitális fejlődést, ahelyett, hogy csupán alkalmazkodna ahhoz; az oktatás és a képzés felvértezi az embereket a munkaerőpiacon szükséges készségekkel, és lehetővé teszi számukra a változó körülményekre, valamint a strukturális változásokra és zavarokra való reagálást, az oktatás, a képzés, az átképzés és a továbbképzés elősegíti a zökkenőmentesebb pályamódosítást; az oktatás és a képzés lehetővé teszi, hogy az emberek saját maguk is munkahelyet teremtsenek; a magasan képzett és rugalmas munkaerő képezi az olyan **ellenállóképes gazdaság** gerincét, amely jól kezeli a megváltozottakat és kezdeményező szerepet tölt be a globális gazdaságban.
- Az oktatás és a képzés továbbá a legjobb módja a foglalkoztathatóság javításának és a tisztességes munka biztosításának. Mindennél hatékonyabb védelmet nyújt a munkanélküliséggel, a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel szemben. A jó minőségű és inkluzív oktatás gyermekkortól kezdve megalapozza a **társadalmi kohéziót**, a társadalmi mobilitást és a méltányos társadalmat.
- Az oktatás és a kultúra ugyanakkor hozzásegíti Európát ahhoz, hogy vonzó hely legyen, ahol jó élni, tanulni és dolgozni, ahol a szabadság és a közös értékek uralkodnak, és ez megjelenik az alapvető jogokban és a társadalom nyitottságában is. Az oktatás megalapozza az **aktív polgári szerepvállalást**, és segít megelőzni a populizmust, az idegengyűlöletet és az erőszakos radikalizálódást.
- Európa kulturális sokféleségében olyan erő rejlik, amely ösztönzi a kreativitást és az innovációt, és egyúttal az európai életmód sajátos közös alapjának tekinthető. Az oktatás és a kultúra sarkalatos szerepet játszik abban, hogy az emberek i. jobban megismerjék egymást a határokon túl és ii. megtapasztalják és tudatosítsák magukban, mit jelent „európainak” lenni. Kulturális örökségünk és sokféleségünk megértése és megőrzése előfeltétele kulturális közösségünk, közös értékeink és **identitásunk** fenntartásának.

2. A mobilitás fellendítése és a határokon átnyúló együttműködés elősegítése

Az európaiak szabadon tanulhatnak, dolgozhatnak, utazhatnak és megoszthatják egymással gondolataikat. Az európai projekt mindig is a határok lebontásáról és a szabad mozgás biztosításáról szólt. Az áruk belső piaca mára már megvalósult, az oktatás és a kultúra azonban még nem. Másrészt az oktatási és kulturális közösségekből kiindulva valamennyi tagállamban egyre nagyobb érdeklődés tapasztalható a tanulók, valamint a kulturális és a kreatív alkotások terén megvalósuló határokon átnyúló együttműködés és mobilitás iránt.

A hallgatói mobilitás egyik akadálya a tapasztalatok szerint az, hogy az **iskolai végzettség** más tagállamokban való elismerése – a bolognai folyamat⁸ és az Európa Tanács egyéb együttműködési keretei ellenére – nem zökkenőmentes, ami azt jelenti, hogy a fiatalok indokolatlan nehézségek leküzdése árán tudnak csak külföldön tanulmányokat folytatni vagy munkát vállalni. Ezáltal a fiatalok elesnek a jó oktatási lehetőségektől, az eszmék szabad áramlása pedig akadályba ütközik, ami hátráltatja az egyetemi munkát, a kutatást és az innovációt. Mind-

⁵ COM(2016)381.

⁶ COM(2016)940: Befektetés az európai ifjúságba; COM(2016)941: Az oktatás javítása és korszerűsítése; COM(2017)248: Az iskolák és az oktatás minőségének fejlesztése a fiatalok életkezdetési esélyeinek javítása érdekében; COM(2017)247: Az EU megújított felsőoktatási programjáról.

⁷ COM(2017)240.

⁸ Az 1999-ben kezdődött bolognai folyamat egy 48 ország részvételével zajló kormányközi folyamat, amely a felsőoktatási végzettségek kölcsönös elismerésének megkönnyítésére irányul.

ez egyúttal tartós akadályt jelent a valóban integrált európai munkaerőpiac megvalósítása előtt.

Az **egyetemek**, felsőoktatási intézmények és képzésszolgáltatók határon átnyúló zavartalan működését számtalan adminisztratív és bürokratikus akadály gátolja. Emellett még mindig kivételszámba mennek az automatikusan több országban elismert végzettséget adó tanulmányi és képzési programok. Ez megnehezíti a diplomások dolgát, és hátráltatja az egyetemet, amelyeknek a kiválóság kialakítása helyett adminisztratív ügyekkel kell bajlódniuk.

A nemzetközi rangsorokban a világ 50 legjobb egyeteme közül csak 10 működik az EU területén. Fontos, hogy Európa továbbra is vonzó tanulmányi hely legyen, és a jövőben még több európai egyetem kerüljön a nemzetközi élvonalba. Felsőoktatási intézményeink kiválóságának előmozdítása és az EU-hoz tartozás érzésének erősítése érdekében az uniós költségvetés kisszámú európai felsőoktatási intézményt finanszíroz, amelyek uniós témájú képzési programokat kínálnak: ilyen a firenzei Európai Egyetemi Intézet, az Európa Tanulmányok Szakkollégiuma (Brugge és Natolin), a maastrichti Európai Közigazgatási Intézet, a trieri Európai Jogi Akadémia és a nizzai Európai Szakképzés Nemzetközi Központja. Az uniós intézményeknek és a tagállamoknak ugyanezen okból támogatniuk kell az európai és transznacionális kormányzással foglalkozó firenzei iskola létrehozását is – ez az intézmény a tagállami közigazgatásokban, a magánszektorban és a civil társadalomban dolgozó vezetők uniós témakörökkel kapcsolatos képzésével foglalkozna. Az EU támogatja továbbá az Európai Innovációs és Technológiai Intézetet (EIT), amely a kreatív elemeknek segít új elképzeléseket és vállalkozói projekteket kidolgozni.

Az Erasmus+ programnak köszönhetően az EU már eddig is kiemelkedő eredményeket mutatott fel a **mobilitás aktív támogatása terén**. A program kezdetben az egyetemi hallgatókra irányult, ma már azonban kiterjed a középiskolásokra, a szakképzésben részt vevőkre, a fiatal szakemberekre, valamint a tanárookra is. A Bizottság nemrégiben létrehozta az Európai Szolidaritási Testületet, amely a 18–30 év közötti uniós fiataloknak új lehetőségeket kínál az önkéntes és a gyakornoki munkára, valamint a munkavállalásra. 2017-ben a Move2Learn Learn2Move projekt lehetőséget nyújtott a fiatal európaiaknak arra, hogy felfedezzék Európát, és bővítsék a vele kapcsolatos ismereteiket.

A mobilitás előmozdítására irányuló uniós fellépés legismertebb példája a többgenerációs **Erasmus+**⁹ program, amely Európa egyik legnépszerűbb programja. Az Erasmus+ harmincéves működése során kilencmillió résztvevő külföldi tanulását, képzését, oktatói tevékenységét vagy önkéntességét segítette elő. Ma már igazi „Erasmus-nemzedékről” beszélhetünk. Az Erasmus program résztvevői bizonyíthatóan kiváló esélyekkel jelennek meg a munkaerőpiacon. Tapasztalataik értéke a globalizáció korában tovább hatványozódik. Mindezzel együtt mindmáig **csak a fiatalok 3,7 %-ának volt lehetősége ebben a fajta mobilitásban részt venni**. A jól bevált kereteken kívüli mobilitás pedig a fenti okok miatt elismerten továbbra is nehézkes.

Amennyiben az európai vezetők és polgáraik nyitott Európát szeretnének, ahol alapvető lehetőség a tanulási célú mobilitás, és amennyiben Európa továbbra is a kiválóság kontinense és olyan vonzó hely szeretne maradni, ahol jó tanulni, kutatni és dolgozni, ideje, hogy hozzálassunk **az európai oktatási térség**

kialakításához. Bár az Unió oktatáspolitikai és kultúrpolitikai hatáskörei egyértelműen nem teszik lehetővé a más szakterületekhez hasonló harmonizációt, az együttműködésen alapuló uniós szintű fellépés lehetséges, sőt kívánatos.

Hogyan tovább? (a 2020 utáni uniós finanszírozást igénylő elképzelésekről csak az uniós pénzügyekről és a következő időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről szóló viták keretében születhet majd végleges döntés):

- az európai oktatási térség alapelemeként **tanácsi ajánlásra** irányuló javaslatot kell előkészíteni a **külföldi felsőoktatási és közoktatási végzettségek/résztanulmányok kölcsönös elismeréséről**. Emellett a meglévő együttműködési programok tapasztalataiból merítve elindulhatna egy új folyamat, amely megkönnyíti az elismerést, valamint továbbviszi a képzéseket és az egész életen át tartó tanulást igazoló oklevelek határon átnyúló elismerését (az úgynevezett **sorbonne-i folyamat**),
- meg kell erősíteni a jól bevált **Erasmus+ programot** a résztvevők valamennyi jelenlegi kategóriája (tanulók, hallgatók, gyakornokok, tanulószervezős tanulók és tanárok) tekintetében azzal a céllal, hogy 2025-re megkettőződjön a résztvevők száma és megvalósuljon a hátrányos helyzetű érdeklődők bevonása,
- 2019-ben el kell indítani az **uniós diákigazolványra** irányuló kísérleti projektet azzal a céllal, hogy 2025-re minden, mobilitásban részt vevő diák igénybe vehesse az igazolványt, amely megkönnyíti a határon átnyúló hallgatói mobilitást és új, felhasználóbarát lehetőséget kínál a tanulmányi eredmények tárolására,
- olyan valódi **európai egyetemeket** kell létrehozni, amelyek képesek a határon átnyúlóan hálózatba szerveződni és zavartalanul együttműködni, valamint a nemzetközi szinten versenyezni, beleértve az európai és transznacionális kormányzással foglalkozó iskola létrehozását (az olaszországi, firenzei Európai Egyetemi Intézet keretein belül).

3. Befektetés az emberekbe és az oktatásba

Az oktatásba való befektetés valamennyi tagállamnak és Európa egészének **közös érdeke**, mivel ez a munkahelyteremtés, a gazdasági növekedés és a fokozott jólét mozgatórugója, valamint a tagállamok közötti, illetve a tagállamokon belüli felfelé irányuló gazdasági és társadalmi konvergencia előmozdítója. Az iskolarendszerű oktatásba és képzésbe, valamint az egész életen át tartó továbbképzésbe eszközölt befektetés az egyén és az államkassza számára egyaránt kifizetődik. Az oktatás nem csak a gazdasági és szociális célkitűzések megvalósításának elősegítője. Az oktatás az Európai Unió Alapjogi Chartájának 14. cikkében foglalt jog, jóllehet alkalmazási köre az uniós intézmények és szervek fellépéseire korlátozódik, és a tagállamokra csak az uniós jog végrehajtásának vonatkozásában alkalmazandó.

Az európai oktatási és képzési rendszerek általánosságban véve jó minőségűek, de előfordulnak hiányosságok is: a

⁹ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_hu

hátralevő részében elenyésző marad. Az egész életen át tartó tanulás módot kínál az átképzésre és a továbbképzésre, de ezekben a tevékenységekben csak a felnőttek töredéke vesz részt; többségükben épp azok, akik már amúgy is jól képezettek. Az alacsony képzettségű felnőttek többsége – köztük azok, akik az alapvető készségekkel is küzdenek, vagy akik bizonytalan vagy rendszertelen munkaviszonnyal rendelkeznek – nem vesz részt az egész életen át tartó tanulásban. Jelenleg az egyes uniós országok lakosainak egész életen át tartó tanulásban való részvétele terén jelentős eltérések tapasztalhatók. Rendkívül fontos, hogy ezek az eltérések csökkenjenek, és az egész életen át tartó tanulásban részt vevők száma emelkedjen. Ez az európai készségek és a tudástőke javításának ígéretes módja lenne. Két nemzedékkel ezelőtt a biztonság kulcsát az alsó középfokú oktatásban való részvétel jelentette – a mai gyorsan változó világban ezt a szerepet az egész életen át tartó tanulás vette át.

A jó minőségű koragyermekkorai oktatás ugyanakkor bizonyítottan szilárdan megalapozza az iskolai és az egész életen át tartó tanulást. A gyakorlatban azonban hiányosságok állnak fenn az ilyen oktatáshoz való hozzáféréssel, annak minőségével és megfizethetőségével kapcsolatban.

A harmadik tényező az **innováció és a digitális technológiák oktatásban való alkalmazása**. Ezek a technológiák a tanítási és tanulási megközelítések új lehetőségeit tárják fel, de Európa le van maradva a kihasználásukban. Még mindig túl sok az olyan iskola, ahol nincs nagy sebességű internetkapcsolat és nincsenek digitális berendezések, és még mindig kevés az olyan tanár, aki ezeken a területeken szakmai fejlesztési programokban vehet részt.

Hogyan tovább? (a 2020 utáni uniós finanszírozást igénylő elképzelésekről csak az uniós pénzügyekről és a következő időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről szóló viták keretében születhet majd végleges döntés):

- meg kell erősíteni a tanároknak nyújtott támogatást az Európán belüli mobilitásuk és az **„eTwinning hálózatban”** való részvételük fokozásával, elérve, hogy a hálózat 2020-ig 600 000 felhasználót érjen el, valamint a **tanárok uniós akadémiaja** létrehozásának részeként nagy mennyiségű nyílt internetes tanfolyam biztosításával,
- lendületet kell adni az egész életen át tartó tanulás ösztönzésének, és 25%-ra kell emelni az **egész életen át tartó tanulásra** vonatkozó tevékenységekben való részvétel **2025-re kitűzöttreferenciaértékét**,
- tanácsai **ajánlást** kell kidolgozni a **koragyermekkorai nevelés és gondozás minőségi keretrendszeréről**, és ehhez kapcsolódóan ambiciózusabb **közös referenciaértéket** kell meghatározni, amely szerint a három év és a tanköteles kor közötti gyermekek legalább 95 %-ának férőhelyet kell biztosítani,
- új **digitális oktatási cselekvési tervet** kell kidolgozni az olyan **innovatív, személyre szabott és digitális tanítási módszerek és technológiák előmozdítása** érdekében, amelyek segítenek javítani a tanulási eredményeket, és **új uniós összekapcsoltsági célt** kell végrehajtani, amelynek lényege, hogy 2025-re minden iskolában legyen ultragyors szélessávú rendszer.

4. Az európai identitásérzés és a kulturális örökségtudat erősítése

A szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, az emberi jogok és a méltóság tiszteletben tartása az Európai Unió alapját képező alapvető értékek közé tartozik. Ezek az értékek európai identitásunk részét képezik. A legfiatalabb nemzedékek körében **az aktív polgári szerepvállalás és a közös értékek érvényre juttatásában sarkalatos szerepet játszik az oktatás, a kultúra és a sport**, amelyek a helyi közösségek konkrét projektjeiben megjelenve hozzájárulnak az európai identitás tudat megerősítéséhez. Újult erővel kell tehát támogatni és szélesebb körben el kell terjeszteni az olyan kezdeményezéseket, mint az iskolai Európa-napok.¹¹

Az EU különböző tevékenységeket folytat Európa kulturális örökségének biztosítása és gazdagítása érdekében, és támogatást kínál a kulturális és kreatív ágazatoknak. Emellett olyan szabályozási keretet biztosít, amelynek célja a digitális világban a szerzők és alkotók alkotási, terjesztési és javadalmazási feltételeinek javítása.

Jóllehet a kultúra és az identitás eredményei nehezen mérhetők, a kulturális tevékenységek hozzájárulnak az emberek tapasztalatainak kiszélesítéséhez, egymás jobb megismeréséhez és annak megértéséhez, mint jelent európainak lenni. Az e tekintetben jól bevált **Európa Kulturális Fővárosa**¹² kezdeményezés immár harminc éve ünnepli és népszerűsíti a kulturális sokféleséget. Nem becsülhetjük alá ugyanakkor a kulturális iparágak gazdasági jelentőségét sem. Az európai kulturális és kreatív ágazatok az európai GDP mintegy 4%-át teszik ki, és nyolcmillió európainak biztosítanak munkát.

A **kulturális örökség 2018. évi európai éve**¹³ lehetőséget kínál arra, hogy tudatosítsuk az európaiakban a kultúra és a kulturális örökség fontosságát, és emlékeztessük őket arra, hogy a kulturális örökség *mindannyiunké*. Alkalmat nyújt arra is, hogy rávilágítsunk a kulturális örökség erős gazdasági szerepére. Lehetőséget biztosít továbbá arra, hogy megmutassuk, hogyan szélesíthetjük ki a digitális eszközök a kulturális örökséghez és a lehetőségekhez való hozzáférést, és felhívja a figyelmet az olyan kezdeményezésekre, mint az **Europeana**¹⁴, amelyek elősegítik a könyvtári, levéltári és múzeumi kulturális örökséghez való digitális hozzáférést.

A **Kreatív Európa program**¹⁵ a kulturális projektek határon átnyúló terjedését, a művészek és alkotók mobilitását és az európai filmek széles körű forgalmazását támogatja. Ezen belül „a kulturális és kreatív ágazatok garanciaeszközének” célja a kulturális és kreatív ágazatban tevékenykedő kis- és középvállalkozások forráshoz jutásának bővítése, és a kulturális érté-

¹¹ Az iskolai Európa-nap jó példája annak, hogyan kerülhetnek kapcsolatba a diákok Európával. A Merkel kancellár által a Tanács német elnöksége alkalmából elindított projekt 2007 óta biztosít lehetőséget a németországi diákoknak arra, hogy jobban megismerjék Európát. A kezdeményezés keretében különféle szinten tevékenykedő politikusok, valamint az európai intézmények tisztviselői látogatnak el az iskolákba és beszélgetnek a diákokkal Európáról.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/hu>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

keken és/vagy művészi és egyéb kreatív kifejezéseken alapuló tevékenységek fejlesztése. A garanciaeszköz 2016. június 30. óta működik, és a 2016–2020 közötti időszakban 121,4 millió EUR-s költségvetésből gazdálkodik. Piaci elterjedése egyelőre folyamatos: garancia megállapodások aláírására került már sor Spanyolországban, Franciaországban és Romániában, ezenfelül további négy megállapodás van előkészületben Belgiumban, Olaszországban és a Cseh Köztársaságban. A MEDIA program 1991 óta több mint 2,5 milliárd EUR-t fektetett az európai filmek és audiovizuális termékek előállításába, támogatva azok határokon átnyúló gyártását, promócióját és forgalmazását.

A minőségi újságírást és a tényszerű hírközlést egyre nagyobb kihívások elé állítja az „álhírek” és az „alternatív tények” jelensége, ezért erőteljesebben kell fellépniük az európai médiaszabadság, médiapluralizmus és a média átláthatóságának támogatása érdekében. Jóllehet Európa nem rendelkezik közvetlen hatáskörrel a média területén, az EU évek óta szoros kapcsolatot ápol a **Euronews** csatornával. A csatornát európai nemzeti közszolgálati műsorszolgáltatók hozták létre 1993-ban azzal a céllal, hogy legyen egy olyan európai közszolgálati műsorszolgáltató, amely páneurópai perspektívából közvetít független, magas színvonalú információkat. A projekt célja ugyanakkor az európai identitás megerősítése is volt. Az EU ezért – jóllehet részesedéssel nem rendelkezik a vállalkozásban – pénzügyi támogatást nyújt a csatornának, többek között a kilenc uniós nyelven, valamint arabul és perzsául biztosított műsorszolgáltatáshoz. Az uniós finanszírozás

jelenleg a Euronews költségvetésének 36%-át teszi ki (évi 25 millió EUR).

Az európai nemzeti közszolgálati műsorszolgáltatók azonban az évek során kisebbségi részvényesekké váltak, miközben megnőtt az EU-n kívüli magán műsorszolgáltatók és a harmadik országokból származó magánbefektetők aránya. Egyre aggasztóbb, hogy vajon az a csatorna, amely egyfajta európai közszolgálati műsorszolgáltatóként tünteti fel magát, mindig tükrözi-e az Európában fennálló vélemények és az európai értékek sokféleségét. Emiatt az EU-nak át kell gondolnia, mennyire fontos a jövőben számára a Euronews, és politikai szinten döntést kell hoznia e tekintetben. Ebbe a folyamatba szorosan be kell vonni az Európai Parlamentet.

Hogyan tovább? (a 2020 utáni uniós finanszírozást igénylő elképzelésekről csak az uniós pénzügyekről és a következő időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről szóló viták keretében születhet majd végleges döntés):

- **tanácsi ajánlást** kell kidolgozni a **közös értékekről, az inkluzív oktatásról és a tanítás európai dimenziójáról,**
- 2020-ig meg kell erősíteni a **kulturális és kreatív ágazatok garanciaeszközének** finanszírozási kapacitását annak érdekében, hogy az eddigieknél több ország bankjai és más pénzügyi intézményei növelhessék jelentős mértékben a kreatív és kulturális ágazatokban működő kis- és középvállalkozások finanszírozását,

- 2020-ig el kell indítani a **#Digital4Culture stratégiát** azzal a céllal, hogy a kultúra digitális technológiával párosuljon, és a digitális potenciál fokozza a kultúra kedvező gazdasági és társadalmi hatásait,
- 2025-ig meg kell újítani és meg kell erősíteni **az európai kulturális menetrendet** a Szerződésben foglalt, a kultúra általános érvényesítésének elve alapján azzal a céllal, hogy előmozdítsuk az Unió kulturális dimenzióját, különös hangsúlyt fektetve a kultúra és az értékek révén kifejezett európai identitásra,
- meg kell erősíteni a **Euronews** európai dimenzióját.

5. Következtetések és kilátások

Európa olyan kulturális közösség, amely a közös értékeken és a sikeres gazdasági integráción – különösen a belső piacon – alapul. Az európai életmód védjegye az európai uniós szociális piacgazdaság, amely – a szociális jogok európai pillérében foglaltak szerint – egyesíti a gazdasági szabadságot és a szociális elveket.

Az oktatás- és a kultúrpolitikát elsődlegesen a tagállamok, valamint a regionális és helyi hatóságok tartják a kezükben. Fontos kiegészítő szerepet játszik azonban az európai szint is, különösen a határokon átnyúló tevékenységek tekintetében (az uniós fellépések legismertebb példája az Erasmus+ és a Media program). Az oktatásban és a kultúrában rejlő lehetőségek maradéktalan kiaknázása valamennyi tagállam közös érdeke. A közös fellépés Európa egésze számára lehetővé tenné a kihívások hatékonyabb kezelését.

A **2025-re vonatkozó jövőkép** olyan Európáról szól, amelyben semmilyen határ nem szab gátat a tanulásnak és a kutatásnak. Olyan kontinensről, ahol általánosan elterjedt gyakorlat, hogy tanulás vagy munkavállalás céljából bárki másik tagállamba költözik, és az anyanyelven túl mindenki két másik nyelvet ismer. Olyan földrésről, ahol az emberek erős európai identitástudattal rendelkeznek, és tisztában vannak Európa kulturális örökségével és sokféleségével.

Ezt a jövőképet közös erőfeszítéssel kell valóra váltanunk. Ez azt jelenti, hogy – a szubszidiaritás maradéktalan tiszteletben tartása mellett – együttesen kell törekednünk egy **közös menetrend** kialakítására.

A közös menetrend középpontjában a bizalmon, a kölcsönös elismerésen, az együttműködésen és a bevált módszerek cseréjén, a mobilitáson és a növekedésen alapuló **európai oktatási térség** 2025-ig történő kialakítására irányuló közös munka áll, többek között a következők útján:

- a tanulási mobilitás lehetővé tétele mindenki számára,
- a közoktatási és felsőoktatási végzettségek elismerését akadályozó tényezők felszámolása,
- a tantervkidolgozás korszerűsítése,
- a nyelvtanulás fellendítése,
- határokon átnyúló zavartalan együttműködésre képes világszínvonalú európai egyetemek létrehozása,
- az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás meg erősítése,
- az oktatási innováció előmozdítása a digitális korban,
- a tanárok erőteljesebb támogatása,
- valamint a kulturális örökség megőrzése és az európai identitás és kultúra tudatának előmozdítása.

Az emberekbe való befektetésnek ára van. Ahhoz, hogy ez a nagyszabású közös menetrend hiteles legyen, az Európai Uniónak ennek megfelelő humántőke-befektetéseket kell eszközölnie. Ahhoz, hogy a fiatalok másik tagállamban tehessenek szert tapasztalatokra, jelentős finanszírozásra van szükség. A politikai törekvést össze kell egyeztetni a rendelkezésre álló eszközökkel, ezért ezt a témát az uniós pénzügyekről szóló jövőbeni vitákban is napirendre kell tűzni.

Vannak azonban más, olyan elemek is, amelyek nem igényelnek újabb finanszírozási forrásokat – ezeknél inkább az együttműködésbe kell befektetni, például az elismerésre vonatkozó rendelkezések észszerűsítése vagy a határokon átnyúló mobilitást és együttműködést akadályozó jogi akadályok felszámolása révén.

A tagállamok már most is átlagosan a GDP 5%-át fektetik az oktatási rendszerükbe. E téren azonban a tagállamok között jelentős különbségek állnak fenn: egyesek (Románia) 4% körüli összeget vagy annál kevesebbet, míg mások (Dánia) akár 7%-ot is fordítanak ezekre a célokra. Ahhoz, hogy megvalósuljon a felfelé irányuló konvergencia, és **Európa a kiválóság kontinensévé váljon**, egyes tagállamokban növelni kell az oktatásba irányuló befektetéseket, és a lemaradóknak fel kell zárkózniuk az uniós átlaghoz.

A nemzeti erőfeszítéseket **az oktatásra és képzésre irányuló uniós szintű befektetések** egészítik ki. Ez számos eszközt foglal magában, kezdve a mobilitási programoktól (különösen az Erasmus+) és a kutatási és innovációs programoktól (Horizont 2020, különösen a Marie Skłodowska-Curie-cselekvés), az európai strukturális és beruházási alapokon és a pénzügyi eszközökön át (beleértve az európai beruházási tervet, amely már finanszíroz oktatáshoz kapcsolódó projekteket Finnországban, Portugáliában és Lettországon) egészen a Strukturálisreform-támogató Szolgálatig. Az oktatás finanszírozása elsősorban közkiadásokból történik. A közforrások szűkössége miatt ugyanakkor egyes oktatási eszközök (például az iskolai nagysebességű kapcsolódás biztosítása) és oktatási formák (például a felsőoktatási együttműködés előmozdítása) tekintetében nemzeti és uniós szinten egyaránt meg kell vizsgálni az innovatív finanszírozási formák igénybevételének lehetőségét, például a magánbefektetők bevonását és az olyan befektetési eszközök használatát, mint az Európai Stratégiai Beruházási Alap.

Ezt a közös menetrendet a feladatok és hatáskörök meglévő felosztása alapján, az együttműködés jól bevált módszereivel lehetne végrehajtani. Ezen belül az oktatáspolitikai eredmények javítására irányuló strukturális reformok támogatásában és a **felfelé irányuló konvergencia** megvalósításában kulcsszerepet játszana az **európai szemeszter**. A magas minőségű és inkluzív oktatáshoz, képzéshez és az egész életen át tartó tanuláshoz való, mindenki számára biztosított hozzáférés prioritás lenne, összhangban a szociális jogok európai pillérének első elvével.

Az új prioritások tekintetében 2025-ös perspektívával és **az európai oktatási térség kiépítésének céljával** újraindulna a jelenlegi **uniós szintű oktatási és képzési együttműködés**, amely a tapasztalatcserére, a kölcsönös tanulásra és a jól működő oktatási megoldások tekintetében a nemzeti döntéshozók információkkal való ellátására összpontosít. Az együttműködés különösen támogatni fogja egy olyan folyamat (az úgynevezett sorbonne-i folyamat) elindítását, amely politikai és szakmai szinten kíséri majd a közoktatási és felsőoktatási végzettségek

elismerését gátló akadályok felszámolására irányuló munkát, valamint törekszik a képzéseket és az egész életen át tartó tanulást igazoló oklevelek határokon átnyúló zavartalanabb érvényesítésére.

Amint azt Juncker elnök 2017. március 1-jén az Európa jövőjéről szóló bizottsági fehér könyv előterjesztésekor leszögezte: „Az Európai Uniónak köszönhetően életünk jobbá vált. Gondoskodnunk kell arról, hogy ezt az utánunk következő nemzedék is elmondhassa magáról.” Az **uniós sokféleség és gazdagság** megőrzésének legjobb módja az, ha az oktatást és a kultúrát a közös európai identitásunk megerősítéséről szóló vita középpontjába helyezzük, és e cél elérése érdekében konkrét elképzeléseket és kezdeményezéseket terjesztünk elő.

A Bizottság felkéri a vezetőket, hogy az oktatásról és a kultúráról szóló, 2017. november 17-i göteborgi ülésükön vitassák meg az Európai Bizottság következő **hat kulcsfontosságú szakpolitikai javaslatát**, és nyújtsanak azokról stratégiai útmutatást (a következő többéves pénzügyi keretről hozandó döntés sérelme nélkül):

- 1) meg kell erősíteni az **Erasmus+ programot** a résztvevők valamennyi jelenlegi kategóriája (tanulók, hallgatók, gyakornokok, tanulószervezők és tanárok) tekintetében azzal a céllal, hogy 2025-re megkétszázadjon a résztvevők száma és megvalósuljon a hátrányos helyzetű érdeklődők bevonása,
- 2) **tanácsi ajánlást** kell előkészíteni **az európai nyelvtanulás javításáról**, amely referenciaértékként előírja,

hogy 2025-re minden felső középfokú végzettséggel rendelkező európai fiatalnak az anyanyelvén kívül két másik nyelvet alaposan kell ismernie,

- 3) **tanácsi ajánlást** kell kidolgozni a **külföldi felsőoktatási és közoktatási végzettségek/résztanulmányok kölcsönös elismeréséről**. Emellett a meglévő együttműködési programok tapasztalataiból merítve elindulhatna egy új folyamat, amely megkönnyíti az elismerést, valamint továbbviszi a képzéseket és az egész életen át tartó tanulást igazoló oklevelek határokon átnyúló elismerését (az úgynevezett sorbonne-i folyamat),
- 4) 2020-ig meg kell erősíteni a **kulturális és kreatív ágazatok garanciaeszközének** finanszírozási kapacitását annak érdekében, hogy az eddigieknél több ország bankjai és más pénzügyi intézményei növelhessék jelentős mértékben a kreatív és kulturális ágazatokban működő kis- és középvállalkozások finanszírozását,
- 5) olyan valódi európai egyetemeket kell létrehozni, amelyek képesek a határokon átnyúlóan hálózatba szerveződni és zavartalanul együttműködni, valamint a nemzetközi szinten versenyezni, beleértve a **transznacionális kormányzás európai iskolájának létrehozását** (az olaszországi firenzei Európai Egyetemi Intézet keretein belül),
- 6) meg kell erősíteni a **Euronews** európai dimenzióját.

forrás: Strasbourg, 14.11.2017 COM(2017) 673 final

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS

Strengthening European Identity through Education and Culture

The European Commission's contribution to the Leaders' meeting in Gothenburg, 17 November 2017